

ЗВЯЗДА

Орган ЦК і МК КП(б) Б, ЦВК і СНК БССР

№158 (5832) 11 ліпеня 1937 г., нядзеля ЦАНА 10 КАП.

Сёння—семнаццацігоддзе вызва- лення Совецкай Беларусі ад поль- скіх акупантаў.

Большэвіцкае прывітанне ра- бочым і калгаснікам ордэнаоноснай БССР!

СЕМНАЦЦАЦЬ ГЕРАІЧНЫХ ГОД

Сёння — народнае свята Беларусі. У гэты дзень семнаццаць год назад працоўныя Беларусі пры дапамозе рускіх рабочых і працоўных усяго Саюза ССР перамаглі і пазавольнілі ад польскай акупацыі ўсю нашу тэрыторыю. Гэты дзень мы адзначаем з гонарам і шчырым прывітаннем свайго гісторычнага пераможца — народнага героя, свайго польскага акупантаў.

Памешчыкі і капіталісты Польшчы, аб'яднаўшыся з рускімі белавардзёбцамі і Антанай, узялі тэрыторыю за горад народ Беларусі. Займаючы сёлы, гарады і мястэчкі, ваявалі ўдзельнікі польскай акупацыі. Там жа аднавілі дарэволюцыйны парадак. Замыкалі ў сапраўдныя паліцэйскія казармы фабрыкі і калгасныя будынкі. Аднавілі свае дарэволюцыйныя паліцэйскія будынкі і зваротна, паліцэйскія і крымінальна-паліцэйскія тыповыя на тэрыторыі, акупіраванай Польшчай.

Народ, падаўлены зброй, таміўся ў барацьбе. У гэты перыяд для беларускага народу перады вылікі Леніна і Сталіна ўзялі на сябе непароўнае кіраўніцтва Заходнім фронтам. Таварыш Сталін працягнуў Рэвалюцыйнае Заходняга фронту, умяшваючыся ў вываенне паліцэйскага акупантаў. Найбольшага таварыша свайго і саратніка — Серга Орджанікідзе, якікі Сталін пачаў на перадавай лініі ажно.

Полны сіл і кішчэй рэволюцыйнай энергіі, ваявалі Серга не шкадуе жыцця свайго, змагаючыся за вызваленне Беларусі. Разведка, арганізацыя і пад Барысавам, у гісторыю Беларусі ўвайдзе, як незвычайная старонка. Гэта яркі прыклад бесстрашнасці і моцнай дружбы народаў ССР. Дружба народаў стала зараз непарушным законам, і сёння ён замапован у Сталінскай Канстытуцыі і выбарчым законе савецкай дзяржавы рабочых і сялян.

Дробнабуржуазныя і буржуазныя партыі і групы — асеры, бундаўцы, папешчыністы, нацыяналісты — ужо тады паказалі сабе, як таргашы і здраднікі ітарэсных рэлігіяў і народа. Уся гэта шваля, як толькі з'явіліся беларусы, рабіліся вярнімі псамі дофенды, выдачы рэволюцыйна-настроеныя рабочых і сялян і называліся чырвонаярмейцаў, што знайшлі прытулак у мірных жыхароў.

Мярзотныя каты! Тады ім удалося ўвільнуць ад аказу. А найбольш хітрыя з іх, бачачы прывітанне акупантаў, правадзілі агітравы і лезіўныя пралезці ў рады МК(б)Б, каб прытаіцца, падлічыць, тармазіць рух, уносіць нявер'е і дэмартаваць рады рэволюцыйнаў. Паліцыя, тупыя і здарнікі пачалі перамагчы выхрыпкі, які глітвая банда вераломных асеры, які банда азярвалых фашыстаў.

Рэволюцыйныя рабочыя і сяляне, змагаючыся з памешчыкамі і капіталістамі-польскамі акупантамі, з любоўю сачылі за прасоўваннем Чырвонай Арміі і з надзеяй чакалі яе. Чырвоная Армія—дзешчына партыі Леніна—Сталіна — вызваліцель Беларусі. Народ БССР глыбока шануе сваю ратуючыю армію, Чырвоную Армію, падтрымануючы і ўмацоўваючы сувязь з ёю, захоўваючы яе чыста, дамагачыся ёй. І польскія ворагі ні правадзілі разарваць моцнай сувязі, якія з'яўляюцца беларускім народ з Чырвонай Арміяй, яму гэта ніколі не ўдалося. Сувязь народу з свайго арміяй—былава рыса жыцця беларускага народу, закон яго існавання і развіцця, закон жыцця. Парушыць гэты закон нікому не

удасца. Няхай запомняць гэты ворагі народу і фашысцкія падпаліцкія ваяны!

Чырвоная Армія, тэды слава Узброенага, галодная і разутага, збіла ганарлівых дваранскіх сынкоў і польскай ваеншчыны. Такі ўрок даў 17 годнага працоўныя ССР польскім панам. Няхай ён пастанавіць панам фашыстам перасцярогаю зараз!

Разліма наша квітнее, расце і мацнее. Народ, канчаткова вызвалены ад эксплаататараў, будзе поўнае жыццё, бурнае і радаснае. Наше сёння выдатнае, нашае заўтра будзе пуцуюнім. І гэтым мы абавязаны нашаму ажно і праваліну — вялікаму Сталіну, свайго партыі, уладу ССР.

БССР — савецкая дзяржава. Народ наш магутны вырас культуры і мае сваю дзяржаўнасць, таварыш Сталін з'яўляецца вялікі Сталін. 17 год існуе і мацее пад кіраўніцтвам МК(б)Б гэта дзяржава. А якія небывалыя ў гісторыі чалавечтва заваяванні мае яна!

Савецкім, свабодна, савецка-дэмакратычнаму нікому і ніколі не ўдалося анічкіць заваяванні гэтыя. Нікому і ніколі не ўдалося вырваць народ беларускі пад яры капітала, як-бы гэты ні хамелі паліцыя лакеі буржуазіі!

Агенты японска-германскага і польскага фашызма — вічэжныя пігмеі. Яны, вядома, не могуць папярэдзіць кода гісторыі назад, як-бы ні стараліся. Але ворагі пакаліся нам, тармазілі, а на некаторыя ўстацкіх і зрываўчы, наш рух наперад. Трацісцкія, бухарынскія і напінат-фашысцкія агенты гэта робяць усё, дзе развіваецца чырвоны сніг. Прыклад таму —палія паўраўняе дзешчына трацісцкія банкі ў рэволюцыйнай Іспаніі, народна якой сёння, у нашаме свята, мы выказваем сваё спачуванне.

Разліма наша была-б сёння ў многа раз багатаейшай, калі-б мы не разгэсцілі, не дэбраўшчынічалі, не былі так беклопачнымі. Бось чаму, адзначачы сёння значнальную дату ў жыцці беларускага народу, дату вызвалення Беларусі ад беларускіх акупантаў, ні на хвілінку не могуць працоўныя забываць аб поўлай рабоце ворага.

Вышэй паліцыя рэволюцыйную пілннасць! Яшчэ больш непрамыранным будзем да ворага!

Ніколі не трэба забываць, што партыя была сабагі фашызма — Бенекі, Убарэвіны і Дзякавы — не зваліся, што буржуазныя дзяржавы будзе заслаць да нас сваіх агентаў да таго часу, пакуль улада ў іх руках, пакуль ССР знаходзіцца ў капіталістычным акружэнні. Знішчаль гэта поўнае нечысьце бялізна, хутчай алячыць раны, напасеныя ворагам — вост наш доўг, наш абавязак перад радзімай, перад працоўнымі ўсяго свету.

Зробім нашу ратуючы яшчэ больш магутнай! Усе, як адзіны, паштама на Парыжы ўмацавання абароны ССР!

Зробім нашу ратуючы яшчэ больш магутнай! Усе, як адзіны, узяміся на барацьбу за хутэйшую ліквідацыю вынікаў шкодніцтва!

Зробім нашу ратуючы яшчэ больш магутнай! Усе, як адзіны, узяміся на барацьбу за ўзброеную ўборку ўраджаю, за выкананне і перавыкананне плана народнай гаспадаркі 20-га года Вялікай Сацыялістычнай Бастрычэцкай Рэвалюцыі!

ЦК ВКП(б), таварышу СТАЛІНУ

Партыйны актў Менскай арганізацыі МК(б)Б, сабраўшыся для абмеркавання вынікаў Чэрвеньскага Пленума ЦК ВКП(б), шле Вам, любімаму праваліну, настаўніку і ажно працоўным, паўнае большэвіцкае прывітанне.

Ухвалены Пленумам ЦК ВКП(б) новы выбарчы закон савецкай дзяржавы рабочых і сялян, укладзены на падставе вялікай харэй волінасці — Сталінскай Канстытуцыі, таварыш Сталін, упершыню ў гісторыі чалавечтва ажыццільле сапраўды ўсеагульнае, сапраўды роўнае, сапраўды дэмакратычнае выбарчае права.

«Палажэнне аб выбарах у Вярхоўны Совет ССР» ёсць самы дэмакратычны выбарчы закон, які стаў магчымым у нашай краіне перамогай савецкага, у краіне, не вядомай грывісаў і беспрацоўя, у краіне, забеспечваючай кожнаму грамадзяніну ўсе матэрыяльныя магчымасці для актыўнага ўдзелу ў палітычным жыцці савецкай дзяржавы. Гэта дакумент выключнага значэння. У ім кожны раздзел, артыкул, слова прасякнута сталінскімі клопатамі аб людзях.

Мы ўсведамляем выключнае адказнасць, якая ўскладаецца на нас, большэвіцкіх палітычных рэспублікі, у сувязі з найбольшым выбарам у Вярхоўны Совет. Мы абавязваемся, дарагі таварыш Сталін, з усяй большэвіцкай энэргіяй і ўпартасцю рыхтавацца да гэтай сур'ёзнай і адказнай праверкі, арганізаваць масы на глыбокае вывучэнне кожнага рабочым, калгаснікам, служачым сацыялістычнага выбарчага закона, з гонарам правесці выбары на аснове Сталінскай Канстытуцыі, каб упэўніць назмерна ўрошчу палітычны актыўнасць працоўных, назмерна ўмацаваць дыктатуру рабочага класа, абараніць савецкія органы ад спроб ворагаў народу прапіндуць у іх.

Мы прыкладзем усю сілу, каб ліквідаваць поўнасцю і ў найбольш кароткі тэрмін вышэй шкодніцтва ў сельскай гаспадарцы, прамысловасці, на транспарце і ў ўсіх галінах культуры будаўніцтва.

Мы абямаем Вам блазітнае распраўдана з ворагамі народу — агентамі японска-германскіх і польскіх разведак, выкароўваць іх з усяіх нор, дзе-б яны ні хаваліся і які-бы маскай ні прыкрываліся.

У свайго практычнай рабоце мы, большэвікі Беларусі, абямаем Вам забяспечыць пильнае выкананне баявых рашэнняў Пленума ЦК ВКП(б) аб ўмацаванні сацыялістычнага калгаснага ладу і стварэнні ўсіх неабходных умоў для хуткага павышэння ўраджайнасці беларускіх палёў, каб выканаць Вашо ўказанне даць крыне за бліжэйшыя гады 7—8 мільяраў пуцоў зрна, каб зрабіць усяі калгаснікаў заможнымі.

Мы зробім усё, каб выканаць Вашо ўказанні, таварыш Сталін, аб ўмацаванні вялікай ролі горада, будзем настаяна вярнуць і сямей вылучаць правераныя, вырешаны большэвіцкія кадры для ўсіх участкаў сацыялістычнага будаўніцтва і асабліва раёнаў БССР. Мы абямаем дапамагаць новым кадрам настаяна авдольваць большэвіцкім, выхавань дасціпныя сямей сацыялістычнай ратывы.

Дарагі і любімы таварыш Сталін! Мы—большэвікі горада Менска — усведамляем тую адказную адказнасць, якая ўскладаецца на нас, працоўных на адказным участку нашай ратывы, на граніцы з фашысцкімі ворагамі. Мы ні на хвілінку не забываем Вялікіх укаванняў аб капіталістычным акружэнні і абямаем Вам быць верным часам нашай сацыялістычнай ратывы на ўсіх граніцах ССР і пазавольніць нашу рэволюцыйную пільнасць.

Мы, таварыш Сталін, вост ужо 17 год пасля вызвалення Беларусі ад беларускіх акупантаў перамагам ворага і будзем сацыялізм. У нас ёсць зараз толькі адзначэнне — разграміць хутчэй ворага і пад Вашым кіраўніцтвам, таварыш Сталін, разам з масамі і на чале мас хутчэй пабудуваць вялікі будынак чалавечтва—комунізм.

Няхай жыць наша слаўная большэвіцкая партыя!

Няхай жыць вялікі праваліну комунізма — наш ролы Сталін!

ЗАРУКА ВЫСОКІХ УРАДЖАЯЎ

Замена звычайных пасеваў гатунковымі, уназрэнне ва ўсіх соўгасах і калгасах правяраных у гаспадарчых умовах лепшых ак селекцыйных, так і старажытных мясцовых гатункаў мае выключнае значэнне ў вырашэнні настаянага тав. Сталінным залах аб дазвыненні ў бліжэйшыя гады вытворчасці зрна да 7—8 мільяраў пуцоў.

Ворагі народу праводзілі сваю шкодніцкую работу на арыну гатунковага пасеваводства ў БССР. Яны ўвайшлі лепшымі гатункамі, высушаны яшчэ ў 1935 г. практы гатунковага раўнавання і зрывалі мерарытывы на ўпарадкаванню насеннай справы, на выяўленню лепшых старажытных мясцовых гатункаў.

Паставанай СНК ССР «Аб мерах па палепшэнню насення зернавых культур» наладзены канцеп забяганасці ў насеннай справе.

У выкананне паставаны СНК ССР у БССР на базе Беларускай наследчай станыі палепшэння арганізацыя Дзяржаўная селекцыйная станыя БССР.

Для параўнальнага выпрабавання селекцыйных і мясцовых гатункаў па БССР арганізавана 23 дзяржаўныя гатунковыя выпрабавальныя ўчасткі. Гэтыя ўчасткі арганізаваны пры лепшых калгасах і соўгасах і ўмацельваюцца лепшымі, правяранымі арганоміам.

Для разнажэння насення лепшых гатункаў, выпрабаваных на дзяржаўных гатункаўчастках, намячына вылучыць па БССР 56 раённых насеннаводчых гаспадарак з ліку лепшых калгасаў і соўгасаў. Кожны такі калгас і соўгас будзе абслугоўваць 1—3 раёны.

Раённая насеннаводчыя гаспадаркі забяспечваюць асобным гатунковым насеннем усё калгасы і соўгасы абслугоўваемых імі раёнаў па плошчы насенных участкаў. Размеры вытворчасці гатунковага насення ў насеннагаспадарчых праектаў з такім разлікам, каб штогодна забяспечыць насеннасці не менш 1/3—1/4 усё калгасаў і соўгасаў.

Паставанай СНК ССР прадуладжаны вылікі матэрыяльныя «тывулы для ўзро-

АБ АРГАЊЗАЦЫІ СЕТКІ РАЁННЫХ НАСЕННАВОДЧЫХ ГАСПАДАРАК

ПАСТАНОВА СОВЕТА НАРОДНЫХ КАМІСАРАЎ БССР І ЦК КП(б)Б

У выкананне паставаны СНК Саюза ССР «Аб мерах па палепшэнню насення зернавых культур», ухваленай Пленумам ЦК ВКП(б), СНК БССР і ЦК КП(б)Б паставаньнямі:

1. Аб'яднаць прадаўлены Барысаўскім спіс калгасаў і соўгасаў, намячаных для вытворчасці гатунковага насення (дзі гт-тм дадасца), які апублікаваны ў газэце «Звязда» для шырокага абмеркавання.

2. Абавязваць Барысаўскім абмеркавання, аднак не пазней 1-га жніўня г. г., прадаставіць у СНК БССР і ЦК КП(б)Б спіс насеннаводчых гаспадарак для канчатковага зацверджання.

Нам. старшыні Савета Народных Камісараў БССР ЖУРАУЛЕЎ
Сакратар ЦК КП(б)Б ШАРАНГОВІЧ.

СПІС калгасаў і соўгасаў, намячаных для вытворчасці гатунковага насення

№ п/п	Назва раёна, у якім вылучаецца насеннагаспадарка	Назва калгаса, ці соўгаса, намячаемага насення, і с/с	Плошча ў га Пахаці	Зерн. культ.	Назва абслугоўва. раёнаў.
1.	Копыльскі	Соўгас «Старыца»	745	210	Копыльскі і Грэскі
2.	Смалевіцкі	«Дукора»	742	361	Смалевіцкі і Пухавіцкі
3.	Ратачоўскі	«Побалава»	556	187	Ратачоўскі
4.	Добрушскі	«Очэса-Рудня»	589	220	Добрушскі і Гомельскі
5.	Смалевіцкі	«Шыняны»	648	273	Смалевіцкі і Ягоўскі
6.	Горацкі	імя Леніна	816	354	Горацкі і Дрыбінскі
7.	Аршанскі	«Мажара»	767	308	Аршанскі
8.	Веткаўскі	«Закружыца»	712	297	Веткаўскі
9.	Талачынскі	Калгас «Н. Жыцце» Сімапоўскі с/с	678	311	Талачынскі і Кружыцкі
10.	Лельчэўскі	«Ч. Забалотце»	775	506	Лельчэўскі і Чашніцкі
11.	Гарадоўскі	«Імя Леніна»	650	289	Гарадоўскі і Мехавіцкі
12.	Дрысенскі	«Вайханскі с/с»	650	289	Дрысенскі і Асвейскі
13.	Віцебскі	«Новы шлях»	578	306	Віцебскі і Лёвчанскі
14.	Суражскі	«Кастрычнік»	626	363	Суражскі
15.	Крычаўскі	«Ударнік» Крычаўск. горсовета	572	360	Крычаўскі і Чыраўскі
16.	Меніслаўскі	«1 Мая» Рымлаўшчыцк. с/с	747	397	Меніслаўскі
17.	Магілёўскі	«Камітэтар»	1057	625	Магілёўскі
18.	Ветрыцкі	«ІМ» Ветрыцкага с/с	550	334	Ветрыцкі і Ушацкі
19.	Палацкі	«Сав. Беларусь»	431	227	Палацкі і Расонскі
20.	Сіроцінскі	«Рытан» Добейскага с/с	350	108	Сіроцінскі
21.	Шклоўскі	«Праўда» Рымлаўскага с/с	740	412	Шклоўскі
22.	Бабруўскі	«Ч. партыз» № 1	1224	647	Бабруўскі і Кіраўскі
23.	Б.-Камалеўскі	«Імя Сталіна» Камалеўскі с/с	280	280	Будкапалеўскі і Уваравіцкі
24.	Менскі	«Ч. Спецыяліст»	1233	600	Менскі і Заслаўскі
25.	Крупскі	«Май» Шыльскага сельсовета	703	403	Крупскі і Халопеніцкі
26.	Бялыніцкі	«Ударнік» Галоўчыцкага с/с	741	421	Бялыніцкі
27.	Бярэвінскі	«Ленінскі шлях»	478	297	Бярэвінскі
28.	Кармянскі	«Большэвік»	629	413	Кармянскі
29.	Чачэрскі	«Расконала с/с» імя Сталіна	521	300	Чачэрскі і Сяўдлавіцкі
30.	Асіпавіцкі	«Халоднага с/с»	500	271	Асіпавіцкі і Кіраўскі
31.	Рэчыцкі	«Рэчыцкі»	959	530	Рэчыцкі і Лоеўскі
32.	Ч.-Польскі	«Трактар» Клячынскага с/с	390	240	Чырвоногалоўскі
33.	Глуцкі	«Казьмір» Даспаўскага с/с	650	347	Глуцкі
34.	Бягомльскі	«Беларусь»	685	350	Бягомльскі і Плетчаніцкі
35.	Даманавіцкі	«Ч. зорка» Даманавіцкага с/с	445	445	Даманавіцкі і Мазырскі
36.	Парыцкі	«2-я пяцігодка»	571	368	Парыцкі
37.	Тураўскі	«Калгаснага с/с»	227	155	Тураўскі і Жыткавіцкі
38.	Львобільскі	«Заласонскі с/с»	660	360	Львобільскі і Старобінскі
39.	Ельскі	«Ударнік»	787	573	Ельскі, Лельчыцкі і Нараўлянскі
40.	Ст.-Дарожскі	імя Сталіна	813	527	Ст.-Дарожскі
41.	Петрыкаўскі	«Ленінскі шлях»	540	337	Петрыкаўскі і Калычэвіцкі
42.	Чавускі	«Юны камунар»	803	448	Чавускі
43.	Дзержынскі	«Ударнік»	662	382	Дзержынскі і Удзельскі
44.	Дубровенскі	«Добрынец»	505	216	Дубровенскі
45.	Чэрвеньскі	«Чыры Чубакова»	352	233	Чэрвеньскі
46.	Хойніцкі	«Ч. сцяг»	—	529	Хойніцкі, Брагіцкі і Калычэвіцкі
47.	Жлобінскі	«Рассвет»	1169	703	Жлобінскі
48.	Журавіцкі	«Пахар» Хатаўскага с/с	1459	867	Журавіцкі і Прагойскі
49.	Быхаўскі	імя Сталіна, Макражскага с/с	775	420	Быхаўскі
50.	Барысаўскі	«Маяк сацыялізма»	513	323	Барысаўскі
51.	Слуцкі	«Прамень коммуны»	600	264	Слуцкі і Чырвонаяслабодскі
52.	Бешанковіцкі	імя Сталіна, Бачыцкага с/с	357	184	Бешанковіцкі
53.	Кашчэраўскі	«Пабеліцкі»	606	325	Кашчэраўскі і Хоцімскі
54.	Церахоўскі	імя Варашылава	1000	608	Церахоўскі
55.	Вагушэўскі	Васільеўск. с/с	797	400	Вагушэўскі і Сепельскі
56.	Клімавіцкі	імя К. Маркса, Будскага с/с	485	295	Клімавіцкі

най паставаной насеннаводчай работы. Гатунковае зрно, вытворчае раёнагаспадарчымі і заважае па дзяржаўнагаспадарчым і натуральнае, будзе аплывацца ў двайным размеры супроць пазавольнага зрна. Зважаемае зрно дзяржаўнагаспадарчым і натуральнае гатунковае зрно абмешчаецца на звычайнае з разліку 55 фунтаў звычайнага калгаснага зрна за 40 фунтаў гатунковага.

Раённая насеннаводчыя гаспадаркі кожны будучы атрымліваць у бяспропінтнуо ссулу для разнажэння элітнае насенне ад Дзяржаўнай селекцыйнай станыі. Кожнай раёнай насеннай гаспадарцы даецца кваліфікаваны арганом, які ўтрымліваецца за кошт дзяржавы.

Для вытворчасці гатунковага насення неабходна вылучыць лепшым калгасам і соўгасам.

Публікуемы сёння спіс калгасаў і соўгасаў, намячаных для вытворчасці гатунковага насення, неабходна ўсеабока абмеркаваць з тым, каб пачаснае права

стаць раёнагаспадарчэй было па заслугах зававацца калгасам ці соўгасам.

Пры абмеркаванні прыгознасці гаспадарчэй для насеннаводства, апрача глебавых умоў, забяспечанасці калгаса рабочай і пільвай сілай, ято эканамічнай моцнасці і высокага аграцэхнічнага ўзроўня, — неабходна ўлічыць таксама і тэрытарыяльнае палажэнне, сувязь па грунтовых дарогах з калгасамі раёнаў, якія яны будзе абслугоўваць. Трэба ўлічыць, што гатунковае насенне з раёнагаспадарчых будзе забіраць на самімі калгасамі, якія абслугоўвае насенная гаспадарка.

Усе партыйныя і савецкія арганізацыі, работнікі сельскай гаспадаркі, спецыялісты, калгаснікі павінны прыняць шырокі ўдзел у абмеркаванні намячаных калгасаў і соўгасаў для гэтай моты і ўнесці свае меркаванні праз друк і НКЗ БССР з тым, каб на БССР былі адабраны самыя лепшыя насеннаводчыя гаспадаркі.

Нарном земляробства БССР —

НИЗАУЦОУ.

Сёння, у 7 гадзінах вечара, на стадыёне «Дынамо» адбудзецца агульнагарадскі мітынг, прысвечаны XVII гадавіне вызвалення Беларусі ад польскіх акупантаў.

АБ ТЫМ, ЯК МЫ БІЛІ БЕЛАПАЛЯКАУ

БАЯВА НОЧ

Семдзясат другі стралковы разведчыцкі ўдзел, адпачываў пасля цяжкага доўгага пераходу. Недалёку — м. Барэзіна, а наперадзе ў пачатку кілометрах — лінія акупацыйна-беларускага Чырвонаармейскага, лежачы ў ценю бора, ачыталіся.

Вечарам мяне выклікалі ў штаб. Камандзір палка кланцываў распытаць аб становішчы пяхотнай разведкі, ці добра адначывалі байцы. Пасля ён перадае загад.

— Пачу камандае разведчыкаў фарсераваць Барэзіну. Заняты ўдзелак на правым беразе, сваім агнём прыкрываць пераправу палка.

Задачы не з лёгкіх. Я ўкладваў на картэ шлях да рэчкі, дзе заняць лес. Паўтарыма загад іду ў каманду. Па шляху абдумваю дэталі плана.

Разведчыкі, — выдатныя людзі — былі ў камандзе, хутка парыхтаваліся да небяспечнага і складанага маневра. Па тухлі праменні сонца. Спымналі. Пара ў дарогу. Ноч, быццам-бы на ало нам, — дунная, светлая, далёка ўсё відав. Цёмны густы лесам. Пад нагамі дрытва. Сэрца латы на ботах праходзіць балотная жыла.

Патрыцыйна да берага спакройнай велічавай Барэзіны. Разведчыкі агнём выклікалі на ўскі вылазак. Сябры прыступілі да набытоў пяхоты. Працуюць піха. Ноччу гукі далёка чутны... Узбударажана беларускай раней часу, горш будзе тады перамагчы іх.

Пяцка сказаць, калі і як, але заўважлі більш нашу работу. Аднак маўчачы, віду не паказваюць. Сябры сталі пільна на вяду спускаць. Восць тут і пачалося. Грамадзкую спачатку алаві выстрай, відавч сігналамі, а пасля так і астараліся куды. У ружэйную каманду ўцяпаліся кулямёты, на слуху не менш чарова. Чуні пачаў гудзе раўнуку мімаміт, а за ім другі. Застагнаў адзін разведчык, паўзе ў бок, заціскае рану, за ім другі. Трэці кінуўся перухомкам. Забіт. Камандзір палка загадае нашай кулямётнай камандзе акрыць агонь. Шасць ставячых кулямётаў з нашага боку зменшылі стрэл беларускай.

Сліпнёў агонь. Разведчыкі сталі пагружацца на пылле.

Я з першым узводам першымі адправіў ад берага. Зноў агонь узмацніўся. Куды так і сакнуць вяду. Сябры падмаюць фантазіяны шыркі. На рэчцы падняліся хвалі. Словам — ад грэманні. Моцныя першы патрыцы, каб вытрымаць гету баталію. На пільтах дзець ранацыя, дым стрымліваюць ані, каб не ўлілі ў смуглы ішчы. Забіты разам ляжачы, але гэта не расіць перыву жыцця з гонарам выканаць паставленую задачу. Вышлі на скарэліну ракі. Загрэмані гарматыя стрэль. Беларуска ўваў і бой артылерыю. Алаві снарад падае ў пільт, на якім перапраўляюцца 12 разведчыкаў (аддзялення другога ўзвода). Ад пільты і таварышчы на ім нічога не асталося. Але ўпарта рухаюцца наперад астатні. Задачу зраўналі, могуць такаса.

У метрах дваццаці пачаў ад берага рапна паганіць пільты, перапраўляюцца ўбор. Першым кідаюць ў вяду, крычу:

— Наперад, таварышчы, за мной!

На горда ў вядзе, са зброй над галоўнай дабраеяма да берага.

— Граматыя агоні! — крычу разведчыкам, і кілаю сваю гранату па аяку белых. Ад пачынаюцца і сілы ўдору беларускай спінны страляніны. Мы выкрасілі гэты момант і з крыкам сурэ перайшлі ў атаку. Дрыгнуў вораг. Стаў адступаць. Трафігетай аперані — тры становішчы кулямёты, два мінамёты, кулямётныя ленты дапамагі нам пасляхова выканаць задачу. Умацаваўшыся на ўдзелку, мы бесспарна агнём з кулямётаў і мінамётаў прыкрылі пераправу палка. Без сур'ёзных страт ён фарсераваць Барэзіну.

Напінан-орданісец Жыдуноў — б. нач. пешай разведкі 72 с. п.

Бой пад горадам Барысавым у маі 1920 г.

ПАРТЫЗАНСКИ РУХ

у 1919—20 г.г. у ваколіцах Менска

Другі ўдзельнік партызанскага руху вакол Козырава, быў пачальнік атрада Сяпрановіч, аб падзеях таго часу перадае наступнае:

І. Кешне, Шаранговіч-Літовіч і іншыя арганізавалі атрад, які склаўся з 30 стойкіх і загартаваных партызан. Мы пайшлі ў лес і адтуль рабілі напады і налеты на памешчыцкія майнткі. На распарэжжы нашаму кіраўніку Шаранговічу-Літовічу мы акружылі майнткі памешчыка Карпіловіча, аблілі яго дом бензінам і спалі яго. Недалёка ад Козырава (прадмесце Менска) пас з усіх бакоў акружыў польскі карны атрад у 500 чалавек. Заваялася барацьба не на жыццё, а на смерць. Палкі люта распраўляліся з сялянцамі; старыкоў і малых жанчын раздзівалі дагала і секлі ва-ўсю. Секлі бязлітасна, давалі па 100 і больш розгаў. Эвакуюныя пачыналі некалькі галів. Патрабавалі выдчы партызан. Мадарослага ўдэр, краўца Юдэля Грэсера, моцна звялі вярхоўкамі з высокарослым Вязірам Шумскім і цягнулі іх на вярхоўкі, усе адэкваліся і насміхаліся з іх. Затым звялі вярхоўкамі 27 чалавек і адправілі ў Менск, у польскую кантрабанду. Там іх падвергалі страшным катаванням і мукам...

Асуджаны на 10 год катаржнай турмы за ўдзел у партызанскім руху 1919—20 гг. у ваколіцах Менска (на козыраўскай спіраве) тав. Пётр Яўгалка піша, паміж іншым, што ён працаваў разам з партызанамі Карпіловічам, братамі Пашкоўскімі і інш. Яны знаходзіліся ў падпольным атрадзе. Удэрвалі масты, разбураўлі чыгуначнае пад'язі і перарэзалі тэлефонныя правалы. Часта ім дародзілася навацьва ў лес. Пры налетах на беларускай былі пунжаны ў ход ружыя гранаты і інш. ўаружэньня матары. Яны ўсёгда ішчыліся шпозіць праціўніку, не спыняючыся ні перад якімі пажыванымі і небяспечамі. У іх была сувязь з вёскамі: Гатава, Кімавічы, Калючыцы, дзе аперывалі партызаны Булга, Власевіч, Масальскі і інш. Пачальнікам падпольнага атрада быў Сяргей Пляшчынскі. Мне было даручана даставаць усягата ролу аброю. Я пасляхова выкаваў укладзеную на мяне задачу.

25 сакавіка 1920 г., калі быў у Менску, я даведаўся, што Козырава акружана беларускай. Аб гэтым я неагладна паведамаў Пляшчынскаму, але ён не надаваў абдумвацца асаблівай увагі. Аднак суміра працуючы нечага надобарта і аспаса за лёс таварышчы і за правал нашай справы не давала мне супакою. Я перажываў кашмарныя ночы. Не шкадаваў сабе, — а шкада, думаў я, што паабўляюся матчынасі працаваць.

Маё прадчуньне не абманула мяне. Ноччу палкі мяне арыштавалі і неадараваў аблі да стралы прытомнасці. Арыштавалі таксама Пляшчынскага і Шумскага. Білі ўсіх смаротным бамб. Катаваннямі і зьвешам не было мейст. Алагіпскага паганілі лядзе жыцця; ён увесь сляпаў кроўю. Пела яго страшна пачарпела ад пабоў. Праз некалькі дзён судзілі, і восьм чалавек былі прыгавораны да кары смерцю.

У асяпенку судзілі былі расстраляны ўвоўж сілы, скаваліны спразмычны ружыны кайданамі, а з дзвэрй камеры таўнілі памешчыцкія сьнікі і польскія афіцеры, любаваліся прастваніўшымі ім малюнкам.

Я равітаўся з Сяргеем Пляшчынскім і іншымі асуджанымі. Праз поўгадзінні іх расстралялі.

Мне, Вору Пагерейчыку, Шаранговічу-Літовічу і Аракіяну Карпіловічу прыгаворылі па 10 год катаржы і адаслалі ў Польшчу. Пасля заключэння міру з Польшчай нас абмялі на польскіх палонных і мы вярнуліся на радзіму.

(Архіў Пётрота).

У дні тысяча дзевяцьсот дваццатага

(З КАЛЕНДАРА ПАДЗЕЙ)

10 чэрвеня.

«Звезда» вышля з агаляўкам: «Польская шляхта ідзе разарушыць Совецкую краіну».

Бандыты барона Врангеля на Крымыскім фронце перайшлі ў наступленне, каб дамагчыся панам. Неабходна памачы ўсе сілы, каб зламаць ворага.

Таварышы рабочыя і саланы! Падвойце свае намаганні! Дапамажыце фронту разіць вярных ворагаў!

Рухайце новыя запасы! Вайна патрабуе многа афр! Чырвонаармейцы, правіліце ўсю сваю сьвядомась і вытрымку!

У сувязі з узрастань масавым партызанскім рухам па акупававай беларускай Беларусі ген. Шпэнцікі абвясціў горад Менск на асядзям становішчы.

11 чэрвеня.

«Правда» вышля з апаглам: «Войскі польскай шляхты праасуюцца да Польшчы. Барон Врангель выступіў на падтрымку пана Пілсудскаму і намеран захапіць Данеці ўгальны рабн. Поехек ворагаў патражае нам нечуваным толазам і холадам. Таварышні! Кожная галіна перага, усе сілы на падтрымку чырвонага фронту!»

12 чэрвеня.

У прамове на нарадзе па рабоце на вёсцы Ленін таварыш: «Раз вайна аказалася немінучай — усё для вайны, і найменшая распушчавань, неаход энегіі павінны быць карэамы па закону вяснага часу. Вайна зьвяз вайна, і нішто ў тылу або на якіх-небудзь мірных занятках не пасеее ўхіляцца ад гэтага абавязку».

Павінен быць лозунг: «Усё для вайны!». Без гэтага мы не справімся з польскай шляхтай і буржуазіяй, як неабходна, каб пакончыць з вайной, правучы раз на заўсёды апошнюю з суседніх дзяржаў, якая смеяе яшчэ іграць з гэтым. Мы павінны адлучыць іх так, каб яны дзечны, унукам і праўнучкам сваім заказалі гэтай шпукі не рабіць».

16 чэрвеня.

«Правда» вышля з апаглам: «Патрэба разбіць як мага хутчэй беларуска-польскую Польшчу. Патрэба разбіць яе да наступлення зімы. Калі буржуазныя рабочынікі змогуць затрымаць вайну на зіму, нам прыдзецца зноў пакутаваць зі-

мой ад голаду і холаду. Работы! Саламе! Напіруем ўсе сілы, каб дабіцца перамогі да наступлення зімы!»

У Саратаве адбыліся ўрачыстыя провады на Заходнім фронце новай партыі добраахотнікаў. Адражэна 416 чалавек, у тым ліку 75 комуністаў.

17 чэрвеня.

Апублікавана адова совецкага фрала за подпісам Леніна, Калініна і інш. да польскіх рабочых, сялян і лятарыоў з аглякам пераходзіць на бок Чырвонай Арміі і змагацца супроць сваіх капіталістаў і памешчыкаў за неабежную рабоча-сялянскую Польшчу.

21 чэрвеня.

Беларускай, адступаючы з Рэчыцы, узарвалі мост, разбураўлі многа будынкаў, абстралялі мірнае насельніцтва артылерыйскім агнём. Мясцовыя фабрыкі апусцелыя. Палкі ўвезлі машыны і тэхнічнае абсталяванне.

24 чэрвеня.

Маскоўскі камітэт РКП(б) настанавіў абліваваць на фронт 291 комуністаў («Правда» друкуе спіс).

29 чэрвеня. Пасля ўпартага баёў часці Чырвонай Арміі занялі горад Мозырь і станцыю Калінявічы.

30 чэрвеня.

«Правда» паведамае, што ўсеаўстанскі Совет Рабочых Депутатаў прымаў рэзалюцыю, якая патрабуе спынення вайны беларускай супроць Расіі.

1 ліпеня.

Рэўаўсавет Заходняга фронту вылаў загад на арганізацыю савецкай улады на тэрыторыі былой Менскай губерні. У загадзе таварышча аб старанні арганізацыйнага бюро Менскай губерні з прысваеннем яму праў губерноўка.

2 ліпеня.

Сваго моладзі вёскі Альхоўка, Камышнскага павета, вышліў жадаанне поўнасьцю іці на фронт.

5 ліпеня.

Мітэчка Лось, лесе знаходзіўся пільтэйшы пад уладай палкаў, моцна папарцела. У выніку палкаў адступаючы польскіх байкі азначна частка мястэчка-выгарада. Калі двух тысяч сялян астаўся без прытулку.

Всем правлениям профессиональных союзов ВОЗЗВАНИЕ

ТОВАРИЩИ!

Конференция всех Профессиональных Союзов и фабрично-заводских Комитетов от 26-го мая с. г. постановила создать Особый Рабочий Полк для защиты г. Могилы. Желая обеспечить в немедленном созидании этого полка становится особенно важной после заявления одного из наших товарищей о восточного фронта, где германскими силами Армия уже успела нанести коррумпированный удар колчаковским войскам.

Товарищи, наш долг и обязанность теперь удерживать нашу Красную столицу Минск. Мы должны дать возможность нашим военным властям выдвинуть в Минск гарнизон на фронт, но для этого мы должны создать надежную защиту Минска от внутреннего врага.

Мы должны все сделать за винтовку, не отрываясь от стана, а только сорвав свой рабочий день на 1—2 часа. Пролетарии Красного Минска должны доказать, что они сумеют защитить свою столицу, создать такой Рабочий Полк, который одним своим видом озовет охоту у белогвардейцев и покушением на его свободу, его завоевание.

Каждый организационный рабочий согласно постановлению Конференции должен вступить в этот полк для экстренного обучения военному делу, чтобы в нужный опасный момент он мог бы, оставив свой станок, с винтовкой в руках идти против орденов колчаковского врага. Мы должны в кратчайший срок создать этот Полк.

Все товарищи, интересующиеся в своем смысле, должны вступить в состав организации, которая в 8-ми часам утра во Дворце Труда для сосредоточивания нашего полка.

Не должно быть недоверчивых и равнодушных.

Новор труппам и шаруштелам постановлений своих же военных пролетар, севка организации.

Да адрэагнуйт вооружэнныя пролетары!

Да адрэагнуйт мировая Соцыялістычная Рэвалюцыя!

ПРЕЗИДИУМ СОВЕТА ПРОФСОЮЗОВ.

ВЫПАДАК У РАЗВЕДЦЫ

М. БАГАМОЛАЎ

Орданісец-паліоўнін, быў камандзір коннай сотні 1807 стралковага імя Валадарскага палка, 21 с. д.

Управа ад яго другага вуліца пайшла, чысцейшая, з дварамі багачейшымі. Зварнулі Управа. Рантам пасустраць два польскія афіцеры на конях, з палюўнічымі ружжамі і падстрэпанай кіччу ў абшчынах. Відавч, з палюўняна едучы. Сірава двух-трох хвіліні. Захапіць іх, сакнуць з коней і дая перасцарогі прыставіў-

шы ружжо да груззей, пачаць хопыт. Перадзыхаліся белякі стражэнна, аж зубамі скрыганяць. Пытаец:

— Вы хто такія?

Адзіт на чыстай рускай мове аказава, хто яны, які завешча вёска і дзе патрыцы нам пункт. Аказваецца, ён за кілометраў дванадцаті ў старану, а мы невядома як прайшлі праз лясную беларуска-афіцеры са страху выбатталі пават, што ў вёсцы размешчан штаб лятарыі. Нядоўга думачы, я парашуў наведць штаб. Наўзена звязаных афіцэраў з лямпа байкамі ў якасці аховы атрапаў да сьніж. Самі гародзілі ў конным страі — да штаба. Недалазажучы 2—3 кілоў, злезлі з коней.

Канаванамі пакіла 6 байкоў, са строгімі наказам трымаць пошэй і зброю наапартова, а сам з сямя байкамі на хору. Глядзім, чопіра беларуска чысць хобрых коней. Зычынчы і без тукі, каб нічым не выдзі сваю аргументнасць. Выклікаю добраахотнікаў на гату сіраву. Усе чырвонаармейскі намерал зьступілі. Я адабраў самых моцных і самых лютых.

Задаваў: палюўніч ціхельна да кожнага агаляга назначанага чалавека і на майку сігналу раптоўна наліўчыца на белякаў.

Байцы разудліся. Боты скаралі і бо-скі папаўлі на двор. Бацу, што ўсе падарыліся да намечаных афр. Даю сігнал. Як назанка, укаваць нас разведчыкі, праз 2—3 мінуты перухомкам белякі. Аламу разведчыку не панімаюча, балюча халіў яго калыгон воль. Але нічога, апраўдзі хутка. Усе падліўчыца да дома. Бомбы наапартова. Вышляў нас стражэнны холь каго спалохаць можна. Увахоўзім у хату. Патрэбна ступенек 12 паніжыта да дзят. Там, відавч, прыдзе. Ступаючы вількамі, зьвіняць пасудзі.

Шытам напарэжваю байкоў, калі даверна ажакушыта ачытываючы — мігам да коня і бомбы туды. Воруся за ружжэ дзвэрэй. Ціхельна напарэжваю, як уварвеса — вяду хутчэй больш. Рвалуў дзвэрэй — адчынена, Ускакваем у залу і горам крычам:

— Ні з меса, рукі ўверх!

Малыя афіцеры стаў з чарнай у рукаў, відавч, тост трымаў. Так і атаўся стаць. Ружжэ падняў, яна дрыжыць, віва разліваецца і струменічы пача на твару. Бацу, доўга з імі размаўляў пача чаго, скаваў на конях і да сваіх. Няроўны час. Нарвуша белякі. Забраў афіцэраў і на двор. Папарэжылі, што пачынае бегчы, будзе прыстраляе на месцы. Пасазылі іх на коней — не зваляных, садзілаў няма калі. На ўскі вылазак вярхоўкамі ногі пад жытвымі коней прывалялі. Так не саскочыт. Акружылі іх і на галоне ўлоўж вёскі і лесу. Насустрач некалькі фурманак з лесам. Садзілі, як убачылі нас — разбегліся. Праўта, некалькі стралаў следам нам прагнучы, але без зынікаў.

Увайшлі ў лес. Думаю, не пакінуць нас белякі ў супакоі. Не іначай пагоны будзе. Вытрамаю некалькі таварышоў з палоннымі афіцэрамі наперад пушчы, а самому з самымі надзейнымі коннікамі і стралкамі астацца азаду, стрымліваць пагоны. Бягом. Рантам тыхельна дзворныя дакладвалі, шум, тунет чучня, відавч, пагона дастае. На хуткась коней развіняць іма чаго. Яны вельмі стаміліся, і палонныя перанаклажэ бунуш. Вырашаю: пушчы палюўчыца меса для засад. Панацавава. Лесе перасладала рачука, лятарыя, але з багнетмі батонічкі берагам. Мошцік праз рачку вель, мы раскідалі яго па барыянах, а самі скаралі ў кусты. Два конікі павалі коней уліб лесу. Толькі скараліся, паскакаваў чалавек 12 кавалерыстаў. Праз рачку не прайшлі, мост развалі, а бохонны меса няма. Сварачна, Ішча чалавек 40 паскакаваў. Згрупаўся вала-

моста, пачалі бярвенні даставаць, мост парантаваць. Думаю, самы падзыхотны момант. Камандую па ўдэзе голас:

— Ваталявіч — пача...

Разам хлопнулі стралы маіх разведчыкаў. Засакатаў «лоіс».

Мітуся пачалася сядоў беларускай. Вінуў коней і самі ў лес.

Пасля, відавч, апомніўся, пачка пільчю байкамі і адным кулямётам рысавалі батальёны. Але мы не чакалі, пакуль яны кантрабандна апомніцца. На коней — і галопам бегчы. Хутка сустраў стралковы батальён, які спыніўся нам на пачогу. За гэту аперанію я атрымаў першы ордэн Чырвонага Сцяга. Усе ўдзельнікі таксама ўзнагароджаны ордэнамі.

Асабліва помнячы мае камуністы гэтай скарэй групы Ваганаў і Александрэў. Заўсёды першымі ішлі яны ў бой, заўсёды гатовыя выканаць любую задачу.

Я ў дні барацьбы з беларускай камандаваў коннай сотняй 187 стралковага імя Валадарскага палка. Аб баявых апераніях гэтай сотні хочацца ўспомніць у дні калі прамоўныя вясельныя сацыялістычнай рэспублікі Беларусі будуць святкаваць 17-ю гадавіну вызвалення ад улады беларускай акупацыі. Ваталявіч увада фарсераваць Барэзіну. Мы дамоўны з ім, як толькі стралковы роты пярыйдуць Барэзіну, я з сотняй фарсераў раку дамагаю праследваць аляхоўчых беларускаў, углябляю праўты.

У лесе гатовы да атакі, назіраем за дзвямі батальёнамі. Восць, першыя ланцугі стралкоў выходзіць з вяды на тым беразе, з грамавымі «ўра» перахоўваюць у штыкі. Умахан клічка з меса ў галоп вяду сотню, перанываем раку і бемаўны ударам абрушваемся на адступаючых беларускаў. Следам за намі ідзе батальён, заманоўваючы поспех конянін.

У момант гарачага праследвання пешых

беларускаў з лачыны набачаная ў пачатку ланцугі выскачыла беларуска-кавалерыя. Груздыкі сьміліся коні. Чырвоныя конікі ішкі звалі першыя ракі беларускаў, скараліся ў рупаканні бой.

Тут быў ўчунт разбурэўшан полк беларускай. Поехек батальёна Алоўнішчына забяспечыў фарсераванне Барэзіны другімі часямі.

І яшчэ адзін баявы эпізод на той-жа Барэзіне. Канец чэрвеня. Тры коняныя сотні часей 21-й с. д. атрымалі апераніюнае заданне пачаць імклівым ударам фарсераваць Барэзіну ў Барысаве і, змятаючы ланцуг беларускаў, падрыхтаваць фарсераванне Барэзіны пяхотнымі часямі.

Патрэба было знайсці меса, дзе згрупаваўшы агонь, можна з чаргой імкліва ўдарыць, каб беларуска не паспелі згрупаваць агонь на пераправе і не змагі прывесці ў рух усе свае агнявыя зродкі. Інакш малёў будзе суправаджацца паяккі стратамі.

Заданне было атрымана ноччу. Да світаня сотні сканцэнтраваліся ў лесе ў вялікіх прасторах Барэзіны. На світані пачалася гэта беспрэкладная атака. З меса ў талон палілі коней конікі. У поўным баявым снаражэнні ўпаў прайшлі Барэзіну. І зноў на галоне рысавалі на агонь беларускаў. Коняны разведчыкі, выскачывшы наперад, аслабілішыся ад коней, сталі разваць дрот для праходаў. Удар быў такім быстрым, такім нечаканым і такім стражэнным, што першыя стралы беларускаў разваліся, калі конікі ўжо секлі ворага. На працягу некалькіх хвілі першая лінія акупацыйна-беларускай была выбіта з пільты. І ў гэтым бай, як у вей самых адказных і гарачых сьхватках, у першых радах байкоў ішлі конікі-кому-

ністы.

БЕЛАПАЛЯКІ НЕСЛІ ЎЛАДУ ПАМЕШЧЫКА І КАПІТАЛІСТА, УЛАДУ ГОЛАДУ І БІЗУНА

САПРАЎДНЫЯ ГАСПАДАРЫ

Там, дзе зараз красуецца велізарны, прыгожы карпус мінскага стапкатунаўнага завода імя Варашылава, 17 год таму наваб была маленькая саматужная майстэрня фабрыкантаў Дорскага і Поляка. Гэта майстэрня была разбурана да каменя пры адступленні белароўскіх акупантаў.

11 ліпеня 1920 года ў Мінск ўступілі доблесныя палкі Чырвонай Арміі. Горад паўсюль жыў. У будынку майстэрні сцявалі сапраўдныя гаспадары — рабочыя, якія раей працавалі ў фабрыкантаў. Варшаву з фронту памылілі-скасэр Трафім Шынкевіч, прышлі лінейшчыкі Якаў Мікалаевіч і Васільій Юржак, прышлі яшчэ некалькі рабочых. Гэта былі першыя асабліва цікавыя новага сацыялістычнага працэсства.

Прайшоў 17 год. Гэтыя людзі пяпер працуюць у прасторных светлых цахах завода і карыстаюцца вялікай панамай усю работу каалякства.

У гэты дні, калі ўся краіна святкуе сваё вызваленне ад белароўскай акупацыі, старыя рабочыя раскажваюць маладому пакаленню аб жудасных акупацыі і аб слаўнай гераічнай барацьбе беларускага народу за сваё шчасце.

З самай раніцы ішла падрыхтоўка да адліўкі крыставіны. Фармаўшчыкі Мікалаевіч Якаў, апраўжаны ў старую драўняную ацёску, лочыліся ад холоду. Цяжкі і песьны сарай, дзе ішла фармоўка, ніколі не адліўалася.

Наступіў змор. У дзённым сараі ледзь мігцелі бледныя аганькі капілака. Пачалася сама адліўка. Якаў і яшчэ адзін рабочы панеслі коўш з расплаўленаму чыгуном і пачалі наліваць яго ў формы. Работы разлазлі думараздзіраючы крык. Якаў вышнуў з рук коўш і схапіў за правае вока. Кавалак пылаючай масы ў адзін момант зрудаваў яго твар. Лінейшчыкі суня глядзелі на папірцушага таварыша і з нявысказаў пачаліся гаспадары, якія атрымліваюць велізарныя прыбыткі, эканомію на грашовых пераспагальных акупантах.

... 7 месяцаў праляжаў Мікалаевіч у бальніцы, і вось у канторы да Іванішчыкіна з'явіўся сялян па адно вока, агорбленны, худы, а пажыўшчыны тварам ліпейшчыкі. Распазнаў доўга вазіўся ў сваім стане, вяртаўся выпінуў пачку старых патраўнікі мікалаевічскіх асігнацыі і кінуў рабочому:

— На, бары, дзяр ты сабяспечан за сваё вока на ўсё жыццё.

Якаў хмур паглядзеў на асігнацыі, потым на гаспадара і, ледзь стрыміваючы твэй, сказаў:

— Што я і зі рабіць буду, нішто-ж іх не барэ.

— Дык ты яшчэ не задаволен? Не прызнаеш гэтых грошай? Пей кроў, большавіцкая мора, зараз-жа зрышту і адвалу ў дэфензаву.

Якаў нічога не адказаў, ён вельмі многа чуў пра жудасні польскай ахранкі. Рабіты, зняважаны, не атрымаўшы ні кашейкі, ён аказаўся выкінутым на вуліцу інвалідам...

Над горадам сляўся чорны густы дым. На вуліцах пахла гарам. Вечер разнасіў попель і гарачыя галавешкі. Над ускраінамі ўздымаліся доўгія языкі полымі. Гаралі цяліся кварталы.

Урываючыся ў рабочыя кварталы, крываваыя каткі азекавалі над сям'ямі, грабілі, забірлі ўсё, што толькі можна было ўнесці з сабой, а потым паліхвалі дамы.

Асабліва даставалася рабочым сям'ям, пазарным у спачуванні большавікам. На кварталы работца Іосіфа Голубева з'явіліся агенты дэфензвы і патрабавалі выдаты гаспадара дома. Нічога не дабіўшыся ад жанчын, яны выкінулі ўсю сям'ю на вуліцу, разарылі ўвесь дом. Сям'я Голубева пакутвала да самага зыходу белароўскай.

У адзін са снежаньскіх дзён 1919 года ў Ленінград прыбыў з Германіі эшалон ваеннапалонных. Іх размяшчалі ў велізарных лашчатых бараках каля станцыі. Праз некалькі дзён, накіраваныя заклікам В. І. Леніна, салдаты адправіліся на фронт — баймакі Чырвонай Арміі.

Разам з групай добраахвотнікаў выхадзі на польскі фронт Трафім Селівестравіч Шынкевіч. Сябра яго хатні адправілі на дротавы завод, але энергічны Трафім рваўся на фронт.

Калі яго запыталі аб спецыяльнасці, ён адказаў: «быў катэгарам».

Чырвонаярмейц Шынкевіч быў прызначаны памішчыкам санітарнага палка, які развіў рашэння з польскага фронту. Уласна кажучы, увесь поезд складалася з чатырох вагонаў. Але Трафім быў задаволен. Ён цяжкімі лямі на ст. Орша падыбраў і размацаваў разбітыя папучкі, стараючыся стварыць большы выхад і ўтульнасці для разнавых байцоў.

Не раз прыходзілася бязлому мамішчыку працаваць сабе дарогі ў сутычках з белымі баніамі, ужываць рознастайныя металы ўздзеяння на станцыйных касерватараў, абы хутчэй дасягнуць таварышоў да прызначанага шпітала.

У 1921 годзе, пасля дэмабілізацыі, Шынкевіч прыязджае на радзіму ў Мінск. Зо што ўзніпа? Трафім пайшоў на біржу. Апрамажанаўся коротка: «скасэр, з арміяй». Яго паслалі на разбураны заводкі. Тут ён сутраўся з групай рабочых. Разам яны сталі энергічна аднаўляць працэсства. Сярох абломкаў яны знайшлі толькі адну ступень — астатак азігнага стаяка, які калісьці стуну быў. Знайшлі маленькіх ладамалышчы.

Маленькіх калектывы выпускаў дробныя рэчы: завіскі, ліжкі, ліхтары, жалезныя палкі. Кіравалі самі сабой. Зарплатаў бы атрымлівалі. Прапалалі за паек: пуд аўсанаў мукі, 5 фунтаў солі, некалькі фунтаў воалы.

Але гэтыя лішні і цяжкі ўмовы работы не паслаблялі энергію рабочых. Яны з тым-жа баявым духам, як і на фронтах, працывалі барацьбу за свой родны завод.

Маленькая групка рабочых у 16—20 чалавек выраста ў моцны, агуртаваны тэсцяны калектыв. Марку завода імя Варашылава можна сустрэць у Чыліі і ў Гуркі, Ленінградзе і Хабароўску.

Так сапраўдныя гаспадары, прапоўняючы вызваленнай краіны, будуць сабе новае, светлае і шчаслівае жыццё, азраюае працэсствам вялікай Сталінскай Канстытуцыі.

— Калі прыдзепа сустрапацца ў бая з фашыстамі, то сустрацецца. Я — траўны варашылаўскі страляк і ад майшчыкі вяртаю ніколі не ўйдзе.

С. ГАЛКІН,
І. ТУРАЦКІ.

ДАКУМЕНТЫ АБ БЕЛАПОЛЬСКОЙ АКУПАЦЫІ НА БЕЛАРУСІ

ЗАГАД

Аб'яшчаў ўсіх жыхароў м. Урэчча і вакольных вёсак, што яны абавязаны падакладна вярнуць уладальнікам усю забраную маемасць, лес, жыллё і інш. асобы, добраахвотна не вярнуўшы ўкрадзенага, будуць арыштаваны і адасяны ў Бабурыўскі канцэср для перадачы ваенна-паліцыйму суду.

Красавік, 9 дня, 1918 г.
Датраўды падпісаў камандант м. Урэчча паручык Наўевіч.
Копія.

ЗАГАД

У выніку пераўняення крэпасці рознымі азначанымі элементамі, атрыман загах распраўляцца з палобнымі тыпамі на месцы. У выніку гэтага папярэджаво, што за ўсімі самавольнымі захватамі чужой уласнасці, грабжамі, парубку чужога лесу і невыкананне маіх загадаў — віноўныя будуць расстрэляны на месцы азначыства.

Датраўды падпісаў камандант м. Урэчча паручык Наўевіч.
Сакавік, 9 дня, 1918 г.

ЗАГАД

Па атрыманых мною вестках, у некааторых школах прадаўжаецца парубка палобных людзей і раскраданне маемасці. Загараю неадкладна спыніць усё імпанілі на замах на чужую ўласнасць.

Ускае сваболе будзе праследвацца самым суровым чынам.
Вырублены і вывезены лес належыць звароту ўласнікам.
Датраўды падпісаў камандант м. Стары Дарогі прапарчык Горскі.
Сакавік, 1918 г.

ЗАГАД

Даведзены, што за жыхарамі Горкаўскай воласці лічыцца за мінутыя годкі ніякіх казённых і грамадскіх збораў, прапануючы наспраўным палобным кам усё без выключення ніякім, як казённых так і грамадскіх збораў, публічна ўнесці на прыналежнасці да красавіка г.г. (новага стылю). Па скажэнні гэтага тэрміну наспраўным палобным кам будуць высаны карачыны атрады.

Ваендант раёна Горкаўскай воласці Шапарчык Ю. Іванавіч.

ЗВЕРСТВЫ ПОЛЬСКИХ АКУПАТАУ У БАБУРЫЎСКИМ ПАВЕЦЕ

(З матэрыялаў Бабурыўскай намісіі па расследванню)

- Забрана копей — 782
- Забрана кароў — 106
- Забрана рознай дробнай жыллы — 102
- Агроблена кватэр — 807
- Падпалена будынкаў — 2.399
- Забіта ў часе грабжой — 17
- Ранена — 13
- Згвалтавана — 5

У сале Жыцінне сялян катавалі шляхам зважвання ног, нанесення пабоў па латках і ботам па твару. Нярэдка грабжамі суправажваліся ранаеннямі і забойствамі. Грамадзяне м. Любоніч 9. Вільнер з жонкай былі аграблены і забіты, а сын іх — Шая, вучань 16 год, застрэлен у двары. Жыхары м. Любоніч Муса Галонт была пах выглядам вобсыку аграблена, а муж яе, Берка, арыштаваны і ў лесе расстрэляны. У вёсцы Ступень былі забіты грамадзяне Вавіла і Даніла і згвалтаваны

Агафія Ступень і Акуліна Гудзіла. У вёсцы Тапалаўка расстрэляны грамадзяне Дамарук, Мельнічэнка і Варвара Бандрарук. У сале Падарэе Борнігаўскай воласці палкі ў час грабжой забілі грамадзян Раманчука — азраалі яму галаву пясюк; Сапцяку распаралі жывоў; Акуліну Малышка застрэлі; Дзям і Кіткі былі кінут у агонь. У сале Ювельчых забіты трох пастушкі, а ў сале Драздо — са зверскіх азекамі над трутамі 32 чалавекі.

Ад падвалаў у Бабурыўскім павеце азраела да 300 жылых дамоў і пабоў. Згараіла да таз з усёй маемасцю салце вёскі Осава, Гарбалішчынскай воласці — 185 двароў, с. Валдаў, Гускаўскай воласці — 180 двароў, сале Дравава — 189 двароў, вёскі Веравоўкі, Гускаўскай воласці — 290 двароў, амаль усё мястэчка Урэчча і Стары Дарогі, большая частка м-ка Гуск і Любоніч.

Праўды белароўскага фронту.

З карціны мастака Бульчова.

ТРАГЕДЫЯ, ЯКАЯ НЕ ПАЎТОРЫЦЦА

Паміж будынкамі школы і сельсавеата раабіт утулыны скворцы, насаджаны малады дубы, клёны, ліпы, рабіны. У сучнай зеляніне вырастаныя дрэўцаў высіцца скворцы помкі. Прыезджы аглядае акепры, чытае надпісы на белым мармары помніку і адрату нек інашы адносіцца да навакольных месц: да вёскі, што лягла на новы будынак абвал дарогі, да пабоў, на якіх, аблашчаны сонцам, красуюцца аёскі, ачмыні, жыты.

Помнік напамінае пра жувадзную трагедыю, што адбылася семнаццаць год таму назад на месцы імярашчыцкага калгаса імя Калініна на Бабурыўшчыне.

У паміж многіх калгаснікаў дагатуць ацёска свёлым малюнак нечуванай расправы белароўскай з навіннымі жыхарамі.

Осава ўдзяла сабой звычайную бабляўскую вёску, якіх няма было на Беларусі. Шэсць дзесяткаў двароў ішчыль па прытулілі азіны да аднаго на голай палыне. За загумненымі раскінулася невялікая балота, а далей вакол сінеці палыні лясы. Спакойная, нічым не выдэна вёска жыла сваімі вечнымі клопатамі аб хлеб.

У грамадзянскую вайну, калі белароўскія акупанты Бабурыўшчыну, некалькі чалавек з асаўскай бедыты пайшлі да чырвоных партызанаў. З астатніх многія нават не разумеалі, за што іхэ барацьба, не разумеалі да таго часу, пакуль не ўвабллі, што з белароўскай вярнуліся паны, пакуль не паучылі з суседніх вёсак пра гвалты, якія чынілі белароўскія.

Пачатак ліпеня дваццатага года падышоў яркімі сонечнымі дзямі. Красавіла жыта на вузкіх гонях, зелянела армяна, ліўзі завіхаліся з сенам на пожах. І ўсё-ж вайна дахоўвала і сюды. Над Бабурыўскаю грмаілі гарматы, і вомужале ад іх страляў трывожная вёска.

10 ліпеня тут пачалося белароўскае адступленне. Яшчэ больш ажыўлілі чырвоныя партызаны, ітаб якіх знаходзіўся на станцыі Ясень, што за 6 кіламетраў ад Осава. У Осаўскім жытце з'явілася партызанская разведка. Паўз жыта правадзілі 6 польскіх улаў. Нехта з партызанаў не спарыў і страляў, ранішы аднаго з коннікаў. Перапалоханыя улавы паскакалі да уласнага палка, што праходзіў праз суседнюю вёску Баравічы. Палкоўнік, выслушаўшы ратарт, адзеў кароткі загал: — Вёску сперні з твару зямлі!

Сямёну Халасявічу, папярэпнаму ўдарніку калгаса імя Калініна, талы ішоў семнаццаты год. Быў гарачы лінейскі палубец. Сямён склаўся сена на тунне, калі пачуў, як за вясковым выганам загарахалі кулямёты. Улавы ланцугом ачалулі вёску. Адрату ўзнікла трымова. Кінуўшы сена, Сямён пабег дахаты. У септах чэпера белароўскай тугалі бацьку Сабасцяна. Побач галасіла мапі.

— Грошай! — настобліва крычаў улаў.

— Які тут грошы, паючкі... Нам...

— Ледзь вымаляў Сабасцяна.

— Нам?.. Дык атрыш ты разам з драпшамі і сваімі пчэнтамі! — ускіпеў улаў, запальваючы выхаленую са страхі салому.

Выскачшая ад летняй спекі хата адрату ахуталася полымем. Бацькі рывуліся на гарод, і разам з імі пабег Сямён, не разумеючы яшчэ, што здарылася. Двое ўлаўнаў на двары склабіна прышлілі і стралялі. Першым завіўся Сабасцяна, за ім, ускінуўшы рукі, рухнула на брыль мапі і прапелі ледзь-ледзь далей, страціў прытомнасць паранены Сямён.

А на вёсцы тымчасам тварылася пещта сапраўды неапсалнае. Да кожнай ха-

ты падбегалі улавы і падакладалі пад строхі запаленую салому. Выбегнуўшы з хат расстралявалі. Вёска ў адзін момант задалыхала, як велізарнейшы факел.

Не больш гадзіны гарела вёска. Белароўскія каткі сіпаліліся. Па іх следу наступалі чырвонаярмейскія часткі і партызаны. Але за гэту гадзіну ад пашці дзесяткаў двароў астатлі толькі тры гумны ды дзве лані. Па свётаму палычачу блукалі ролія і дзеці загінутых, шукаючы трупы і аграўшны чалавечы рэнткі. З лесу, з балота, з жыта, з куштоў выхалілі тэй, хто пастеў загалам схаванага ад расправы.

Зраўнанае голае месца, адно папільшча, дзеўнашчыць трымаў ды нятоўці сірот і пагаральцаў — вось што атэалясі ад вёскі Осава.

У той-жа дзень гэта мінювачы была занята Чырвонай Арміяй.

Маладая, толькі што арганізаваная саветская ўлада акружыла сірот і пацярпелых тымі пільнымі клопатамі; якіх можна было чакаць толькі ад роднай улады рабочых і сялян. Пагаральцы былі разумешчаны па суседніх вёсках, абыты і азецы. Частку малых дзяцей забралі дзішчыя дамы.

Дзя пабудовы новых хат улада апусціла 32 гектары лесу. Прыязжалі чырвонаярмейскія і арганізавалі сутоўнікі па дапамозе ўдовам і сіротам. Наступноа пачала расці новая вёска.

Мінула семнаццаць год. Квінточы маладымі былі бацька на месцы палычача, папалуга белароўскімі акупантамі.

Улаўз прарокі дарогі разамасіаіся стройная хата, часам крытыя гонтам, з светлымі вокнамі, з ланкамі, з прасторнымі дварамі, з прыметнымі саказамі. Выдучаюца над усім крытыя чырвоныя блыхай няпоўна сародыя школы. У ёй вучыцца некалькі сотняў дзяцей не толькі з Осава, але і з навакольных вёсак. Побач—прыветныя, акуратна зроблены будынкы сельсавеата, пошты. У другім канцы вёскі віноўнаа выскіа аборы і канюшні. А лэзават — на кіламетры раскінулася калгаснае поле ўручліва азесянае ўвёска, вобячае новым ўражэнем.

Советская ўлада адрэгла дарогу, дадз прарокі магчымасці сіротам, уловам, пагаральцам. Частка з іх працуе на палях роднага калгаса. Імён Халасявіча Сямёна, Гаралішчэга Даніла, Халасявіча Крмыціна, Сеўрука Даніла і многіх іншых, чые родныя загінуты 17 год таму назад, вядомы залёка па-за калгасам, як уаўрнікі сацыялістычных палёў.

Другая частка іх вучыцца або прадуе на іншых участках сацыялістычнага будаўніцтва. Левам Гаралішчэкім скончыў педагогічны інстытут і загарае сародыя школай. Ёсьмян Гаралішчэкі — інжынер. У чыгуначным інстытуте вучыцца сірата Бегіч Мікась. Пымаа выпла пастваўнікаў, інжынераў, медыкаў, саветскіх работнікаў з бранных сірот.

У кожнага калгасніка напамінае пра загінутых уснімае вышэй пачуццё саветскага патрыятызма. Праходзячы міма помніка лінейскім вёскам, калі снівае моладзь на прасторнай вуліцы і дыша мірым спакоем ахутанае дзённым зморкам бязмежнае поле, не азіны з іх думе словамі, што былі сказаны на адкрыці помніка азімам з вступнаўшчы:

— Спіне спакойна, афры азімных рук акупантаў... Тая трагедыя болы не паўторыцца. Мы агуртаваны вакол азімай партыі, моцны і непахісны. І ніколі не будзь ворагам на нашай зямлі, не талітаць нашых палёў, не паліць нашых хат, не азекавацца з нас... Тар. ХАДНЕВІЧ.

ВЫЗВАЛЕННЕ БЕЛАРУСІ АД БЕЛАПОЛЬСКИХ АКУПАТАУ*)

Г. І. АЛЭС

8 жніўня 1919 года белароўскія атрымаўшы падмаванне, павялі наступленне на г. Мінск. Упартыя баі адбыліся за кожны квартал. З гераічнай самааданасцю, а безаветнай храбросцю змагаліся комунары Мінска, грудзімі адстойваючы кожную пядзю саветскай зямлі. К 6 гадзінам вечара часткі Чырвонай арміі вышпалы былі пакінуць Мінск. З пажыкім сэрцам праводзіла прапоўнае дасельніцтва Мінска сваю любімую Чырвоную армію, яно з жахам чакала пыходу белароўскай.

Белароўскія ўступілі ў горад. Мінск замір у жаху. Акушраваўшы ў 1919 годзе частку Беларусі, белароўскія адрату сабе праўдзі. У сваёй паітчыні гвалту, рабавання і азекаў а прапоўных масаў беларушчыны Польшчы абганала ставю царскую Расію.

Агтўніымі памочнікамі ў справе ператварэння прапоўных мас Беларусі ў каланіяльных рабў польскага імперыялізма выступілі беларушчыя контррэвалюцыйныя нацёмцы і іх саўдзельнікі — Буні і іншыя.

У тэй дні, калі ў Мінску ішла павальныя вобсыкі і арышты, калі дзесяткі расстрэлявалі ў іх чым не віноўных людзей, калі па Саветскай вуліцы ў польскай дэфензаве катавалі комуністаў, калі рабочыя і прапоўнае сялянства стагналі над пайтой акупантаў, беларушчыя нацёмцы разам з будынаўцамі, асрамі і сіністамі з захаленнем сустракалі акупантаў, вітачы ўсё Шасцускага ў Мінск. Гэта яны, крываваы сабакі, зраднікі беларушчынага народу, прыкрывалі зверствы белароўскай, стваралічы хвалёныя гімны акупантам. Вось як вітаў прадстаўнік беларушчынага нацёмнагага камітэта контррэвалюцыйнае аддзельцы Шасцускага ў Мінску: «Уаго шосты дзень, як мы жыём спакойным жыццём, развезены чырвоны тумар, развасялася вясло галазной смерці. Гэты пуд есьць вясло гераічнага польскага воіска, катора

га вы ёсць пачальнік. Вітаю вас а імя беларушчых дэлегацый, якія прадстаўляюць туткаа беларушчыя насельніе, вымаляю гарачую паліку за вызваленне Мінска і Міншчыны, але пачуць яшчэ маткі ў Вібецку, стогучы людзі ў Магілёве, маўчыць безабаронны хатўрны голас абмяшчальных званіч Смаленска».

Контррэвалюцыйныя нацёмцы не абмяжоўваліся саветскімі дэкарацыямі, яны з усё іх стараліся даказаць сваю адданасць сваім гаспадарам — белароўскім акупантам.

У Беларусі наступіў хмурыны перыяд гаспадарэння белароўскіх акупантаў. 11 месяцаў гаспадарылі акупанты ў Беларусі. За гэты прамежак часу польскія каткі агнём і мечам азілі кроўю прапоўных мас беларушчыі зямлі. Пагарамі, рабаваннімі, масавымі расстрэламі белароўскія акупанты рабілі зямлю кажнага горада, вёскі і мястэчка. Пасля заняцця Мінска белароўскія прадстаўнікі масавыя арышты і расстрэлы. Колькасць арыштаваных першых дзён дасягнула звыш 1000 чалавек. Расстрэлілі каля 100 чалавек мужчыны і жанчыны. На працупу першых паці збы Мінск быў прадстаўлены польскім салдатам на поўнае разграбленне. Былі разгромлены крамы, магазіны, над аўрэшчэ бядоата рабіліся самыя дзікія, бесчалавечныя азекі. Уварваўшыся ў г. Бабурыўск 28 жніўня 1919 года, белароўскія не толькі перапоўнілі турмы рабочымі і сялянамі, але і школы, тэатры ператварылі ў турмы, бо колькасць арыштаваных ужо не магла змяшчацца ў турмах.

Штыком і кулямётным агнём, карнымі атрадам белароўскія акупанты ўсе заважаны прапоўных мас у перыяд Вялікай Канстытуцыйнай рэвалюцыі і зноў устаанавілі памешчыцкую ўласнасць і памешчыцкую ўладу. 27 жніўня 1919 года польскія пачальнікі

Мінскай акругі Рачкоўскі апублікаваў абязкавую паставоу акупантаў. Вось што сказаза ў гэтай паставове: «Уся вяртаваца ўласнасць павіна быць вернута законным гаспадарам. Памешчыкі і іх прадстаўнікі абавязаны не пазней 10 верасня ўступіць па ўпаданне сваіх маёмасцяў».

Памешчыкі, якія вярнуліся ў свае маёнткі, з нечуванай злобай і нявысказаў адносіліся да сялянства, наазагалі непаспелыя для сялян кантубушні і бесчалавечна азекавалі з іх. У Дзісенскім павеце вярнуўшыся памешчыкі неадкладна патрабавалі ад сялян паловы ўраджаа ад усёх збоў азекавалі. Старыя памешчыцкія казельная армяна, супроць якой сялянства стагодзямі змагалася і а якой вызваліла яго Вялікая Канстытуцыйная рэвалюцыя, па аховай белароўскіх штыкоў была ўвезена зноў.

У многіх раёнах Беларусі памешчыкі прымушаны саяна прапавець у сваіх маёнтках па два дні на тыдні. І зноў застагнала сялянства па яком кляўб Пяліцкаў, графаў Чапскіх, Піабытоўскіх. Зноў заглуў панскі бязуд на мужыцкіх спінах. Зноў палалі работца Беларусі ў кабалы фабрыкантам Якабсонам, Ліўшанам, Сайманам і інш. Вёскае аспалатанца, беспрапоўе і бязмежале — казельная вёска голаду спынула прапоўных Беларусі ў акупіраваных мясцовасях

